

Date: 29th October-2025

**MA'MURIY QAMOQQA OLISH JAZO CHORASINING QO'LLANILISH
ASOSLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI**

Baxramov Xojiakbar Xusanovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Malaka oshirish instituti dotsenti.

Annotatsiya: Maqolada ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasining tushunchasi, qo'llanilishining asoslari va o'ziga xos xususiyatlari, zaruriyati hamda ahamiyati ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: ma'muriy jazo chorasi sifatida ma'muriy qamoqqa olish, sudning qarori, ma'muriy qamoqqa olingan shaxs, ma'muriy qamoqning muddatlari.

**ОСНОВАНИЯ И ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ
АДМИНИСТРАТИВНОГО ВЗЫСКАНИЯ В ВИДЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО
АРЕСТА.**

Аннотация. В статье рассматриваются понятие, основание, особенности, необходимость и значение применения административного взыскания в виде административного ареста.

Ключевые слова: административное взыскание в виде административного ареста, постановление судьи, лицо, подвергнутое административному аресту, сроки административного ареста.

**GROUND AND FEATURES OF APPLICATION OF ADMINISTRATIVE
PENALTY ADMINISTRATIVE ARREST.**

Annotation. The article examines the concept, basis, features, necessity and significance of the application of an administrative penalty in the form of administrative arrest.

Key words: administrative penalty in the form of administrative arrest, judge's ruling, person subjected to administrative arrest, terms of administrative arrest.

Respublikamizda, ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi qonunchilik bilan qo'riqlanadigan ijtimoiy munosabatlarga tajovuz qilinganda, ya'ni huquqbuzar shaxs tomonidan ma'muriy huquqbuzarlik sodir etganlik uchun uning huquqiy oqibati sifatida – ma'muriy jazo O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi va boshqa normativ hujjatlarda belgilab qo'yilgan doirada va tartibda qo'llanilishi belgilangan [1].

Shuningdek, ma'muriy jazoni qo'llash asoslari yana quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- 1) ma'muriy huquqbuzarlik hodisasi yoki alomatining yuzaga kelganligi;

Date: 29th October-2025

2) ma'muriy huquqbuzarlikni sodir etish paytida huquqbuzar shaxs javobgarlikka tortish yoshiga yetganligi;

3) g'ayrihuquqiy harakat yoki harakatsizlikni sodir etgan shaxs aqli raso bo'lishi;

4) shaxs harakatni zaruriy mudofaa yoki oxirgi zarurat chegarasidan chetga chiqib sodir etishi;

5) ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishni ko'rib chiqish paytida Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 36-moddasida nazarda tutilgan (1 yillik) muddat o'tib ketmaganligi kabilar.

Bugungi kunda, mamlakatimiz ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi qonunchiligida sodir etilgan ma'muriy huquqbuzarlik uchun qo'llaniladigan ma'muriy jazoning yettita turi mavjud. Ya'ni, ma'muriy huquqbuzarlik sodir etganlik uchun quyidagi ma'muriy jazo choralari qo'llanilishi mumkin:

1) jarima;

2) ma'muriy huquqbuzarlikni sodir etish quroli hisoblangan yoki bevosita shunday narsa bo'lgan ashyoni haqini to'lash sharti bilan olib qo'yish;

3) ma'muriy huquqbuzarlikni sodir etish quroli hisoblangan yoki bevosita shunday narsa bo'lgan ashyoni musodara qilish;

4) muayyan shaxsni unga berilgan maxsus huquqdan (transport vositasini boshqarish huquqidan, ov qilish huquqidan) mahrum etish;

5) haq to'lanadigan jamoat ishlariga majburiy ravishda jalb etish;

6) ma'muriy qamoqqa olish;

7) chet el fuqarolarini va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarni O'zbekiston Respublikasi hududidan ma'muriy tarzda chiqarib yuborish.

Mazkur jazo choralarining qaysi turin, qanday huquqbuzarlik uchun qo'llanilishi O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining Umumiy qismidagi ma'muriy jazo qo'llanilishining umumiy qoidalari, tegishli ma'muriy jazo chorasini tartibga soluvchi moddalari, shuningdek Maxsus qismidagi muayyan ma'muriy huquqbuzarlik uchun ma'muriy javobgarlikni nazarda tutuvchi tegishli moddaning sanksiya qismida nazarda tutilgan ma'muriy jazo chorasi, vakolatli organ (mansabdor shaxs) tomonidan qo'llaniladi.

Biz ko'rib chiqayotgan ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasi – mavjud ma'muriy jazo (turlari) choralari orasida o'ziga xos o'rin va ahamiyatga ega bo'lgan "jiddiy" yoki "og'irroq" ta'sir etuvchi ma'muriy jazo chorasi hisoblanadi.

Mazkur ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasining tushunchasini ko'rib chiqadigan bo'lsak, amaldagi ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasini tavsiflovchi hamda tartibga soluvchi "Ma'muriy qamoqqa olish" deb nomlangan 29-moddasida mazkur jazo chorasiga tushuncha berilmagan bo'lsa-da, ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasining qanday sharoitda, qancha muddatgacha, qaysi vakolatli organ va mansabdor shaxs tomonidan belgilanishi shuningdek, mazkur moddaning ikkinchi qismida qanaday shaxslarga nisbatan ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasi qo'llanilishi mumkin emasligi qayd etilganligini ko'rishimiz mumkin [2].

Date: 29th October-2025

Biroq, ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasining tushunchasi mazkur jazo chorasini o'tash tartibini tartibga solishga qaratilgan alohida qonunda belgilanganligini e'tirof etishimiz mumkin. 2017-yil 9-yanvarda qabul qilinib 2019-yil 10-yanvarda kuchga kirgan O'zbekiston Respublikasining "Ma'muriy qamoqni o'tash tartibi to'g'risida"gi O'RQ-420-son Qonunining Asosiy tushunchalar deb nomlangan 3-moddasida Ma'muriy qamoqqa olish chorasiga quyidagicha: "Ma'muriy qamoqqa olish – ma'muriy jazo turi bo'lib, u shaxsni jamiyatdan vaqtincha ajratib qo'yish sharoitlarida saqlashdan iborat va uch sutkadan o'n besh sutkagacha bo'lgan muddatga, favqulodda holat rejimi sharoitlarida esa jamoat tartibiga tajovuz qilganligi uchun o'ttiz sutkagacha bo'lgan muddatga qo'llaniladi" tushuncha berilgan [3].

Fikrimizcha, yuqoridagi holatlardan kelib chiqib, umumlashtirilgan holda ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasiga quyidagicha ta'rif berish mumkin bo'ladi. "Ma'muriy qamoqqa olish – huquqbuzar shaxsga nisbatan uning shaxsiy erkinligini muayyan muddat (uch sutkadan o'n besh sutkagacha, favqulodda holat rejimi sharoitlarida esa, jamoat tartibiga tajovuz qilganligi uchun – o'ttiz sutkagacha)ga vaqtinchalik cheklash va jamiyatdan ajratib qo'yishdan iborat bo'lgan ma'muriy jazo chorasidir.

Ma'muriy qamoqqa olish ma'muriy jazo chorasi amaldagi kodeksning maxsus qismida nazarda tutilgan faqat ayrim ma'muriy huquqbuzarliklar uchun belgilangan bo'lib, ular o'zining darajasi jihatidan jinoiy qilmishlarga yaqin bo'lgan, takroran sodir etiladigan, og'irlashtiruvchi holatlar hisoblanuvchi jamiyatga zid "qo'pol" huquqbuzarliklar uchun qo'llaniladi.

Ularni tahlil qiladigan bo'lsak, amaldagi ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 2025-yil 22-avgust holatigacha kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalariga ko'ra Maxsus qismida ma'muriy javobgarlik nazarda tutilgan jami **399**ta moddalarning **57**tasida **ma'muriy qamoqqa olish chorasi**, ularning ayrimlarida esa xatto bir moddaning bir necha qismlarida jami 67 marotaba qayd etilganligini ta'kidlashimiz mumkin[4].

O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining "Ma'muriy qamoqqa olish" deb nomlangan 29-moddasida Ma'muriy qamoqqa olish uch sutkadan o'n besh sutkagacha muddatga, favqulodda holat tartibi sharoitida esa, jamoat tartibiga tajovuz qilganligi uchun – o'ttiz sutkagacha muddatga qo'llanilishi. Ma'muriy qamoqqa olish jinoyat ishlari bo'yicha tuman (shahar) sudi tomonidan, favqulodda holat tartibi sharoitida esa, shuningdek harbiy komendant yoki ichki ishlar organi boshlig'i tomonidan belgilanishi qayd etilgan.

shaxslarga nisbatan qo'llanilishi mumkin emas

Shuningdek, mazkur 29-moddaning ikkinchi qismida ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasini qo'llanilishi mumkin bo'lmagan shaxslar ro'yxati belgilangan bo'lib, ushbu ma'muriy-huquqiy normaga asosan:

- 1) homilador ayollarga, uch yoshgacha bolasi bo'lgan ayollarga;
- 2) o'n to'rt yoshgacha bo'lgan bolasini yakka o'zi tarbiyalayotgan shaxslarga;
- 3) o'n sakkiz yoshga to'lmagan (ya'ni voyaga yetmagan) shaxslarga;
- 4) birinchi va ikkinchi guruh nogironlariga;

Date: 29th October-2025

5) shuningdek, MJtKning 16-moddasida nazarda tutilgan harbiy xizmatchilar va yig'inga chaqirilgan harbiy xizmatga majburlar, shuningdek ichki ishlar organlarining hamda O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasining oddiy askarlar va boshliqlar tarkibiga mansub shaxslarga nisbatan ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasi qo'llanilishi mumkin emas[5].

Shu bois, Jinoyat ishlari bo'yicha tuman (shahar) sudi sudyasining qarori, favqulodda holat rejimi sharoitlarida esa, shuningdek harbiy komendantning yoki ichki ishlar organi boshlig'ining qarori – ma'muriy qamoqni o'tash uchun asos bo'ladi. Ma'muriy qamoqqa olish to'g'risidagi qaror boshqa ayrim ma'muriy jazo choralarini qo'llash to'g'risidagi qarorlardan, qaror chiqarilgandan keyin darhol ijro etilishi bilan farqlanadi.

Mazkur ma'muriy-huquqiy normalarning sanksiyalarida asosan ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasining faqat eng ko'p muddati kel-tiriladi. Bunday hollarda ma'muriy qamoqqa olish uch sutkadan muayyan moddaning sanksiyasida ko'rsatib o'tilgan muddat (15 sutkagacha)gacha tayinlanishi mumkin. Istisno holatlari ham mavjud. Masalan: "Shahvoniy shilqimlik qilish" deb nomlangan 41¹-moddaning birinchi qismida ikki baravaridan besh baravarigacha miqdorda jarima solishga yoki besh sutkagacha muddatga ma'muriy qamoqqa olishga sabab bo'lishi belgilangan. Shuningdek, "Favqulodda holat tartibi sharoitida jamoat tartibiga tajovuz qilish" deb nomlangan 205-moddaning sanksiyasida besh baravaridan o'n baravarigacha miqdorda jarima solishga yoki **o'ttiz sutkagacha** muddatga ma'muriy qamoqqa olishga sabab bo'lishi qayd etilgan. Ma'muriy qamoqqa olish chorasining yana bir o'ziga xos xususiyatlaridan biri bu uning faqat asosiy jazo tariqasida qo'llaniladigan jazo chorasi hisoblanishidir.

Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi qonunchilikda ma'muriy qamoqqa olish chorasi asosan, eng umumiy "universal" jarima solish yoki qamoqqa olish jazo chorasini qo'llanilishini nazarda tutuvchi sanksiyaga ega normalar ko'proq salmoqqa ega.

Shuningdek, erkin muomalada bo'lishi taqiqlangan ashyo(predmet)lar bilan bog'liq huquqbuzarlikni sodir etish quroli hisoblangan yoki bevosita shunday narsa bo'lgan ashyoni musodara qilish jazo chorasi bilan birgalikda ham qo'llaniladi. Ya'ni ashyoni musodara qilib, jarima solishga yoki ma'muriy qamoqqa olishga sabab bo'ladi.

Agarda ma'muriy qamoq jazosi qo'llanilishi mumkin bo'lmagan shaxslar huquqbuzarlik sodir qilganida esa ma'muriy qamoq jazosining o'rniga jarima jazo chorasi samarali qo'llaniladi.

Ma'muriy qamoqni o'tash tartibi ham quyidagi xususiyatlarga ega. Ma'muriy qamoqni o'tash O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlarida belgilangan qoidalar asosida amalga oshiriladi. Ma'muriy qamoqqa olingan shaxslar ichki ishlar organlari belgilab qo'ygan joylarda qamoqda saqlanadilar. Ma'muriy qamoqqa olish to'g'risidagi qarorni ijro etish chog'ida qamoqqa olinganlar shaxsiy ko'rikdan o'tkaziladilar.

Shuningdek, ma'muriy yo'l bilan ushlab turish muddati ham ma'muriy qamoq muddatiga qo'shib hisoblanadi. Ma'muriy qamoqqa olingan shaxslar jismoniy ishlarda foydalaniladi. Ma'muriy qamoqqa olingan shaxslar mehnatidan foydalanishni tashkil etish

Date: 29th October-2025

tuman (shahar) hokimliklariga yuklatiladi. Ma'muriy qamoqqa olingan shaxslarga qamoqda bo'lgan vaqtlari uchun doimiy ish joylaridan ish haqi to'lanmaydi. Ma'muriy qamoqqa olingan shaxslardan jinoyat ishlari bo'yicha tuman (shahar) sudi sudyasining, favqulodda holat rejimi sharoitlarida esa, shuningdek harbiy komendantning yoki ichki ishlar organi boshlig'ining qaroriga ko'ra, maxsus qabulxonada saqlash bilan bog'liq xarajatlar sutkasiga bazaviy hisoblash miqdorining 15 foizi miqdorida huquqbuzar shaxsdan undiriladi. Ma'muriy qamoqqa olingan shaxs ma'muriy qamoqni o'tashi vaqtida ishlagan va shu tariqa o'zining maxsus qabulxonada saqlanishi bilan bog'liq xarajatlarning o'rnini qoplagan hollarda undan xarajatlar undirib olinmaydi. Ma'muriy qamoqqa olingan, mehnatga qobiliyatsiz shaxslar ham bu xarajatlarning undirilishidan ozod qilinadi. Ayrim hollarda muayyan holatlar, ma'muriy qamoqqa olingan shaxsning moddiy ahvoli va shaxsi hisobga olingan holda, u maxsus qabulxonada saqlash bilan bog'liq xarajatlar undirilishidan jinoyat ishlari bo'yicha tuman (shahar) sudi sudyasining, favqulodda holat rejimi sharoitlarida esa, shuningdek harbiy komendantning yoki ichki ishlar organi boshlig'ining qaroriga ko'ra ozod qilinishi mumkin.

Yuqorida keltirilgan fikrlardan kelib chiqib quyidagilarni ta'kidlashimiz mumkin. Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi qonunchilik inson va jamiyat farovonligi yo'lida fuqarolarning huquq va erkinliklarini, mulkni, davlat va jamoat tartibini, tabiiy muhitni muhofaza qilishni, ijtimoiy adolat va qonuniylikni ta'minlashni, ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarning o'z vaqtida va ob'ektiv ko'rib chiqilishini, shuningdek bunday huquqbuzarliklarning oldini olishni, fuqarolarni O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlariga rioya etish ruhida tarbiyalashni o'z oldiga vazifa qilib qo'yadi. Bu vazifalarni amalga oshirish uchun amaldagi ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeks qanday harakat yoki harakatsizlik ma'muriy huquqbuzarlik hisoblanishini, ma'muriy huquqbuzarlikni sodir etgan shaxsga nisbatan qaysi organ (mansabdor shaxs) tomonidan qay tartibda qanaqa ma'muriy jazo qo'llanilishi va ijro etilishini belgilaydi.

Ma'muriy qamoqqa olish jazo chorasini qo'llashda vakolatli organ (mansabdor shaxs) ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi qonunchilikning, ya'ni qonuniylik, fuqarolarning qonun oldida tengligi, demokratizm, insonparvarlik, odillik va ayb uchun javobgarlikning muqarrarlari prinsiplariga asoslanishi shartdir. Shuningdek, ma'muriy jazoning qo'llanish chog'ida quyidagi:

- ✓ sodir etilgan huquqbuzarlik xususiyati;
- ✓ huquqbuzarning shaxsi;
- ✓ uning aybdorlik darajasi;
- ✓ mulkiy ahvoli;
- ✓ javobgarlikni yengillashtiruvchi holatlar;
- ✓ javobgarlikni og'irlashtiruvchi holatlar hisobga olinishi zarur.

Ma'muriy qamoqqa olish esa – javobgarlikka tortish chorasi bo'lib, u ma'muriy huquqbuzarlik sodir etgan shaxsni qonunlarga rioya etish va ularni hurmat qilish ruhida

Date: 29th October-2025

tarbiyalash, shuningdek ana shu huquqbuzarning o‘zi tomonidan ham, boshqa shaxslar tomonidan ham yangi huquqbuzarlik sodir etilishining oldini olish maqsadida qo‘llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi. 2025. // Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi, 22.08.2025 y., 03/25/1083/0769-son.
2. O‘sha manbaa.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ma‘muriy qamoqni o‘tash tartibi to‘g‘risida”gi 2017 yil 9 yanvar O‘RQ-420-son qonuni. // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 2-son, 24-modda.
4. O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi. 2025. // Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi, 22.08.2025 y., 03/25/1083/0769-son.
5. O‘zbekiston Respublikasining 2022 yil 11 apreldagi O‘RQ-762-sonli Qonuni tahririda // Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi, 12.04.2022 y., 03/22/762/0290-son.

